

De Hommel

CONTACTBLAD IVN Hardenberg - Gramsbergen

In dit nummer:

Kwekerij - boomgaard Paleis Soestdijk

De strijd tegen de Aziatische hoornaar

BELEEF DE NATUUR!

heijink

BOEKHANDEL & UITGEVERIJ

MARKT 23 7772 AE HARDENBERG T 0523-261 392

Bomen snoeien?

Vraag een vrijblijvende offerte aan

- ☒ Snoeien
- ☒ Kappen
- ☒ Aanplant
- ☒ Boomveiligheidscontrole
- ☒ Advies

Muilwijk

BOOMVERZORGING

Pothofweg 4
7785 JB Anevelde
06-53218633
www.muilwijkboomverzorging.nl

stichtingniche.nl

Stichting NICHE steunt IVN Hardenberg-Gramsbergen

"DE GROOTSTE KAMPEERWINKEL VAN OVERIJSSSEL!"

4000M²

Kampeer en outdoor Reiling
Loswal 2, 7772TT Hardenberg
0523 260398, info@kampeerenoutdoorreiling.nl
www.kampeerenoutdoorreiling.nl

www.misker.nl

Twee ijzersterke merken onder één dak

Voorwoord

Een ongekend hete zomer is achter de rug. Onder de hitte hebben mens, dier en de hele natuur geleden. Het is wellicht de nieuwe werkelijkheid en het zal veranderingen teweegbrengen in ons ecosysteem. Soorten zullen verdwijnen, maar ook komen. Exoten kunnen prachtig zijn, maar er dreigt ook het gevaar. Ontbreekt de natuurlijke vijand van een specimen, dan kan het een plaag worden. Inzicht in hoe de natuur zich ontwikkelt is cruciaal en kan bijdragen om te komen voor passende maatregelen voor mens en dier.

Natuurverenigingen kunnen daarbij een rol spelen door te helpen met het vergaren van gegevens en die doorgeven aan de instanties die toezicht houden op de ontwikkelingen. Onze vereniging kan daar ook een rol in spelen. Dit vereist wel dat er voldoende leden zijn die mee willen werken in een van de werkgroepen. Het is voor de deelnemers bovendien een uitgelezen mogelijkheid om te vertoeven in de prachtige natuur in onze omgeving, er kennis opdoen en tevens de zorg voor de natuur te delen met anderen. Een kruisbestuiving met als doel een leefbare wereld voor de toekomst behouden. In onze werkgroepen is nog plaats voor personen, die naast het beleven van de natuur ook de liefde voor die natuur en kennis ervan willen doorgeven. Informatie over de werkgroepen en vacatures kunt u vinden op de website van onze vereniging. Blij zijn we met de doorstart van onze werkgroep nestkasten. Evert Hekman heeft, naast het beheer van de nestkasten op het Vitensterrein aan de Bruchterweg, het coördinatortschap op zich genomen. Joke Telman beheert een deel van de Rheezerbelten en Jan Huls het Gemeentebos Oost. Een mooie stap om onze vereniging levendiger te maken. Er is behoefte aan meer en dat is een hele uitdaging, waarbij we rekenen op u.

Namens het bestuur,

Henk van Duuren,
Voorzitter

Colofon

De Hommel

Blad van de IVN-afdeling Hardenberg-Gramsbergen
31ste jaargang, nummer 2-2026

Secretariaat:

E-mail: secretariaat@ivnhardenberg.nl

Redactieadres:

Ereprijs 5A, 7772 NT Hardenberg

E-mail: dehommel@ivnhardenberg.nl

Redactieleden:

André Kok en Cock Sloomweg

Drukker:

Editoo B.V., Arnhem

Aan deze uitgave werkten mee:

Lydia de Waard-Levöleger, Wiebe Tolman, Evert Hekman, Nico Arkes, Hans Huisinga, Janny Leenheer, Jari Kampjes, André Kok, Henk van Duuren

Inhoudsopgave

- 3 Voorwoord, Colofon, Medewerkers, Online actief
- 4 Voorjaar van de Plantenwerkgroep
- 6 Vogelweetje
- 6 Nestkastenwerkgroep
- 7 Voorjaar van de Paddenstoelenwerkgroep
- 8 Toekomst recreatiegebied De Zwarte Dennen
- 9 Op die grote stille heide
- 9 Botanisch tekenen
- 10 Kwekerij en boomgaard Paleis Soestdijk
- 12 Speldje gevonden, Welkom, Oude Hommels
- 13 De strijd tegen de Aziatische hoornaar
- 16 Nieuwe aanplant krijgt aandacht
- 17 Verslag Insectenwerkgroep
- 18 Het bestuur, De werkgroepen, Hout voor de open haard

Online actief op:

<https://www.ivn.nl/afdeling/hardenberg-gramsbergen>

<https://ivnhardenberg.waarneming.nl>

<https://www.facebook.com/IVNHardenberg>

<https://www.facebook.com/groups/natuurinhardenberg>

<https://www.vogelskijkenhardenberg.nl>

Bij de voorpagina:

Blauwe breedscheenjuffer (*Platycnemis pennipes*) op Hazenpootje - Deze juffer dankt haar naam aan de bouw van haar poten met opvallende verdikte tibia ofwel schenen.

Foto: André Kok

Viltige basterdwederik

Foto: André Kok

Voorjaar van de Plantenwerkgroep

Actieve leden: Martha Deierkauf, Peter Fleurke, Marijke Hagg, Bep Krol, Janny Leenheer, Rinie Termaat, Ina Muis, Joke Telman

Als u dit leest zijn we dit jaar ongeveer negen keer op pad geweest. We hielden een schema aan van om de twee weken in actie. Een enkele keer zijn we vanwege het warme weer wat van dit schema afgeweken. Hieronder volgen de beschrijvingen van de eerste vier uitstapjes. De foto's zijn door de werkgroepleden zelf gemaakt indien niet anders vermeld.

22 april: Loozensche Linie

De weersomstandigheden waren ideaal. In de nabijheid van de fietsenstalling bleven we langer neuzen dan we verwacht hadden. Want ga maar na, hoe was het ook alweer met die Ooievaarsbekfamilie (*Geraniaceae*)?

Zachte ooievaarsbek

Reigersbek

De Zachte ooievaarsbek (*Geranium molle*) met z'n typische beharing in lengte variërend met daartussen de korte klierharen. Door de bladsteel tegen het licht te houden is deze plant altijd te onderscheiden van andere ooievaarsbekken, zoals bijv. de Reigersbek (*Erodium cicutarium*) die we ook zagen.

En dan die familie van de kruisbloemigen bijv. het Herders-tasje (*Capsella bursa-pastoris*), De Zandraket (*Arabidopsis thaliana*) en de Vroegeling (*Draba verna*). Oppervlakkig gezien lijken ze veel op elkaar, maar kijk dan vooral naar de vruchten, die leiden je al gauw naar de juiste naam.

Naast de Tijmereprijs (*Veronica serpyllifolia*) stond de Veldereprijs (*Veronica arvensis*)

Let op het verschil tussen de Knolboterbloem (*Ranunculus bulbosus*) en de Kruipende boterbloem (*Ranunculus repens*).

Knolboterbloem

Kruipende boterbloem

Bij beide is de eindlob van het blad gesteeld, maar de kelkbladeren van de Knolboterbloem zijn naar beneden gebogen.

In totaal hebben we 22 bloeiende planten op naam gebracht.

Peter

6 mei: Vechtpark

De eerste uitbundig bloeiende plantensoort, die opvalt, is Knolsteenbreek. En dat is geen toeval. De plant groeit op het dak van de Koppel en dan is het niet zo moeilijk om de zaden te verspreiden op het land er omheen. Verder valt het op, dat er in deze tijd veel geelbloeiende planten aanwezig zijn. Gewone steenraket, Gewone raket, Gewoon barbarakruid, Gele waterkers, Kleine klaver, Paardenbloem, Gele lis, Geel walstro, Kruipende boterbloem. De eerste vier genoemde zijn planten van de Kruisbloemenfamilie. De bloemen zijn viertallig, d.w.z. dat er vier kelkbladen, vier kroonbladen en vier lange meeldraden zijn.

Knolsteenbreek

Vier kroonbladen (Foto: Fornax, Wikimedia)

En waarom bestaat naast de Gewone steenraket ook nog de Gewone raket? Ondanks veel gelijkenis zijn er genoeg verschillen om ze bij twee verschillende geslachten in te delen: *Erysimum* resp. *Sisymbrium*. De meest opvallende verschillen zijn de bladeren en de vruchten. De Gewone steenraket heeft lancetvormige bladeren met een getande bladrand verspreid aan de stengel met vertakte haartjes. De Gewone raket heeft aan de onderkant diep ingesneden bladeren en smalle blaadjes aan de bovenkant. De vruchten, oftewel hauwtjes, zijn in beide gevallen langwerpig, maar bij de Gewone steenraket staan ze schuin omhoog, terwijl deze bij de Gewone raket omhoog dicht tegen de stengel staan. De hauwtjes zijn nog niet zichtbaar op de

Gewone raket

Gewone steenraket

foto.
Ook de bloeiwijze van het Gewoon barbarakruid en de Gele waterkers lijken heel sterk op de genoemde soorten. Deze planten hebben echter wel een duidelijke voorkeur voor oevers langs beken en rivieren. Vandaar dat ze hier ook in de Koppeltuinen staan.

Marijke

20 mei: De Mui

Gewapend met paraplu en regenjack zijn we op pad gegaan. Dat bleek al gauw hard nodig te zijn, maar tussen de buien door hebben we een mooie middag gehad. Prachtige luchten, fraai landschap en de bekende planten van De Mui. Een palet van paarse tinten zoals de Echte koekoeksbloem, Moeraskartelblad en de Brede orchis.

Echte koekoeksbloem

Brede orchis

De Grote ratelaar met zijn kenmerkend paars puntje op de gele bloem.
Nieuw voor mij was Zeegroene muur met een groot wit bloempje.
Veel Jakobskruid, dat we eerst voor Jakobskruid aan- zagen en waarover de meningen verschilden.*
Ook hele "plakken" Waterdrieblad in een groot drassig gebied. De lievelingsbloem van WiebeTolman, vertelde hij ooit lang geleden op een excursie in dit gebied.
Het kunstwerk dat aan de oude Rheezerweg staat, is altijd van toepassing, maar hier wel in het bijzonder!

Bep

Grote ratelaar

Zeegroene muur

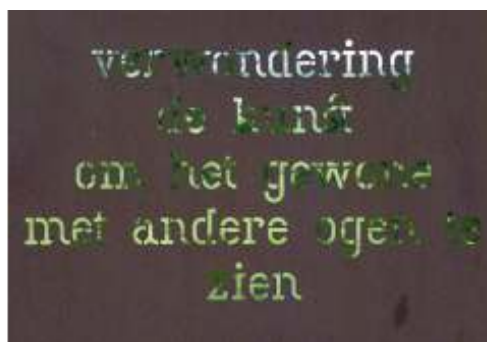

Jakobskruid spec.

Waterdrieblad

*Jakobskruid is de naam van een geslacht van ca. 30 soorten, waaronder de Jakobskruid valt.

3 juni: Distelbelt

We kijken onze ogen uit. Er is zoveel te zien. Al snel zien we de Steenanjer, hier Vechtanjer genoemd. Overal zie je het felle paars. Vooral aan de achterzijde staan er veel. Ook zien we de Kleine pimpernel, die komt voor op dijken en rivierduinen. De bloeiwijze is een eivormig hoofdje, van groengeel tot rood. De meeldraden zijn hangend. Ook een leuke vondst is het Duits viltkruid, het plantje is volledig bedekt met een soort van grijs/witte beharing. Het Bevertjesgras is een sierlijk trilgras waarvan de hartvormige aartjes al bij een zuchtje wind heen en weer wiebelen. Nog een paar mooie namen: Hazenpootje, Vogelpootje, Muizen- oor. Zo vinden we in totaal 46 soorten.

Rinie

Duits viltkruid

Bevertjesgras

Vogelpootje

Als u het leuk vindt om een plant eens wat beter te beschou- wen en met behulp van de leden van de Plantenwerkgroep en de Obsidentify-app en een floragids een plant de juiste naam te geven, dan bent u van harte welkom bij de Plan- tenwerkgroep.

Vogelweetje

De vink (*Fringilla coelebs*) is door de jaren heen altijd een populaire vogel geweest. Dat komt niet alleen door zijn fraaie uiterlijk maar vooral ook door zijn zang. Overigens wordt er niet gezegd dat de vink "zing" maar dat hij zijn liedje "slaat".

De vinkenslag

Deze is te horen vanaf het vroege voorjaar tot en met de maand mei. Dit doet hij in parken en plantsoenen meestal vanaf een punt waarop hij gemakkelijk waarneembaar is. Zijn liedje bevat meerdere strofen en deze worden vrij luid gebracht. Ook als leek kan men zich het vinkenlied gauw eigen maken. Ideaal voor beginners die een studie willen maken van de vogelgeluiden.

De populariteit van de vink ging vroeger heel ver. Hij werd vooral gehouden vanwege de zang. Om het beestje nog uitbundiger te laten zingen deed men een zwarte doek over zijn kooi. In het donker kwam de vinkenzang namelijk nog beter tot z'n recht. Deze wetenschap bracht de mens ertoe dat men bij de vink zijn oogleden ging vastplakken en soms ook zijn oogjes ging uitbranden. De "blinde vink" in de vitrine bij de keurslager heeft daar overigens niets mee van doen.

Met vinken werden vroeger ook zangwedstrijden gehouden. Zo'n wedstrijd werd een vinkenzetting genoemd. In 1920 greep de overheid drastisch in en werd de vink op meerdere punten beschermd. Het vangen van vinken uit de natuur werd verboden en ook was de vinkenzetting niet meer toegestaan. Het verminken van vogels werd apart strafbaar gesteld.

De uitdrukking "op het vinkentouw zitten" dateert ook uit het verleden. Het was altijd spannend als er een vink op de treklijn naar de vangkooi ging zitten. Doet ie het of doet ie het niet. En als iemand anderen stiekem stond af te luisteren dan was dat een "luistervink".

De populariteit van de vink bewijzen ook de vele bijnamen die deze vogel per regio heeft. Veel voorkomend is de naam boekvink. Mogelijk afgeleid van het Duitse Buchfink. En de

Friese naam skelfink duidt op de betrekkelijk luide en schelle zang.

Een greep uit de vaak streekgebonden andere bijnamen: hofvink (naar het verblijf in de tuin), bofvink (naar het bol opzetten van de wangen tijdens de zang), botvink (naar het stukbijten van uitbottende spruiten van vooral vruchtbomen), veldvink (naar het wegpikken van achtergebleven zaden op de akker), toefvink (naar het opzetten van de kuif bij agressiviteit), schildvink (de dubbele witte vleugelband doet aan een schild denken) en als laatste suskewiet (na bootsing van de laatste strofen uit het vinkenlied).

De vink is in principe een standvogel, maar in de wat koudere winters gaat hij op de trek en zal hij de vorstgrens voor blijven. De leemte die dan in ons land ontstaat wordt dan opgevuld door vinken afkomstig uit Scandinavië. Typisch gedrag bij de trek van de vink is dat ze dit doen in groepen van alleen mannetjes of alleen vrouwtjes. Dit "seks-gedrag" is mij van geen enkele ander soort vogel bekend.

Tekst: Wiebe Tolman

Foto: www.vogelwerkgroepfruitstreek.be

Nestkastenwerkgroep

Afgelopen jaar had ik mij aangemeld voor nestkastwerkgroep, ik had daarbij het waterwingebied Brucht onder mijn beheer met 56 kastjes, dat voorheen jaren nagezien werd door Henk van Duuren. Ik heb zeer genoten van de eerste eieren die gelegd werden: op 31 maart een pimpelmees met 6 eieren en de week er op 10. Soms waren de vogels best agressief en gingen blazen, dat is begrijpelijk. Op 28 mei waren de eerste jongen te zien, misschien waren ze er wel eerder, maar dan lagen ze nog lekker warm onder de vleugels.

Jan Huls is er ook bij gekomen en die beheert nu een gedeelte van Gemeentebos. Samen hebben we zijn en mijn gebied gelopen. Ook dat is best leuk om bij een ander te kijken. Bij hem was ook een nest van de boomklever. Juist meer soorten zou mooi zijn; bij mij alleen maar de koolmees en de pimpelmees.

Komende tijd wil ik wat andere types nestkastjes ophan-

gen. Dat kan betrekking hebben op de grootte van het gat of de afmeting van het nestkastje. Als iemand nog goede resultaten ergens mee heeft geef het door.

Nadat Bart Nijstad aangaf te stoppen met coördinatie van de werkgroep nestkastjes heb ik na overleg met Henk van Duuren, die aangaf wat dit inhield, besloten om dit op te pakken.

Ik hoop dat er nieuwe vrijwilligers bij komen, wat direct al gebeurde met Joke Telman die zich aan melde, en mis-

schien nieuwe gebieden, dat zou mooi zijn.

Groet vanuit Bergentheim,
Evert Hekman

Voorjaar van de paddenstoelenwerkgroep

Na een tip van mede paddenstoelenliefhebbers zijn we op 1 april naar de Tjoenerhof in Diepenheim geweest. Dit is een prachtig in de bossen gelegen begraafplaats. Begraafplaatsen zijn soms zeer rijk aan paddenstoelen, mits het beheer een beetje rekening houdt met paddenstoelen. We werden niet teleurgesteld en vonden een paar honderd Voorjaarsklui-zwammen (*Gyromitra esculenta*).

6 april zijn we naar de Tichelgaten bij Windesheim gereisd. De bodem is hier rijk aan kalk en door de klei blijft de grond lang vochtig. We vonden de zeer zeldzame Oevermorielje (*Morchella americana*), Grote aderbekerszwam (*Disciotis venosa*) en het Vingerhoedje (*Verpa conica*).

Aan het eind van het voorjaar op 16 juni hebben we de Boswachterij Hardenberg bezocht. We vonden 25 soorten, dat viel niet tegen! Geen zeldzame soorten, maar je kunt niet alles hebben. Wel prachtige ijsvingertjes, Gewoon ijsvingertje (*Ceratiomyxa fruticulosa*) en Franjeporiezwammen (*Polyporus tuberaster*).

Tekst en foto's: Lydia de Waard-Levöleger

Voorjaarsklui-zwam - *Gyromitra esculenta*

Oevermorielje - *Morchella americana*

Grote aderbekerszwam - *Disciotis venosa*

Vingerhoedje - *Verpa conica*

Gewoon ijsvingertje - *Ceratiomyxa fruticulosa*

Franjeporiezwam - *Polyporus tuberaster*

Toekomst recreatiegebied De Zwarte Dennen

Dit artikel is overgenomen van de blog van de schrijver op www.boswachtersblog.nl/overijssel. Het is overgenomen met zijn toestemming.

Recreatiegebied De Zwarte Dennen, nabij Punthorst tussen Staphorst en Balkbrug, gaat per 1 januari 2028 dicht als er geen nieuwe financiering wordt gevonden.

Staatsbosbeheer kan het 20 hectare grote gebied voor intensieve dagrecreatie niet langer beheren zonder externe bijdrage. In de periode 2026 tot 2028 wordt samen met overheden en ondernemers gezocht naar een structurele oplossing. De omliggende boswachterij Staphorst (940 hectare) blijft toegankelijk om te wandelen en te fietsen.

Natuurbeheer centraal

Van de provincie Overijssel ontvangt Staatsbosbeheer subsidie voor natuurbeheer, maar daar valt het recreatiegebied De Zwarte Dennen niet onder. 'Hoe jammer het ook is en hoe belangrijk we deze vorm van natuurbeleving ook vinden, we kunnen geen verlies blijven maken,' zegt Susan Bonekamp van Staatsbosbeheer. In het nieuwe ondernemingsplan stelt Staatsbosbeheer natuurbeheer centraal. Recreatieve mogelijkheden worden geschrapt als daar geen budget voor is.

Staphorst kijkt uit naar mooie initiatieven ondernemers

Met 350.000 bezoeken per jaar is het recreatiegebied De Zwarte Dennen belangrijk voor Staphorst en omgeving. De gemeente Staphorst ziet zelf geen mogelijkheid om financieel bij te dragen aan het openhouden van recreatiegebied. Wel heeft de gemeente samen met Staatsbosbeheer onderzocht hoe het recreatiegebied aantrekkelijker kan worden gemaakt. "Ook hebben we gekeken hoe de opbrengsten te vergroten en hoe de kosten beter gedekt kunnen worden. Daarbij zijn we ook in gesprek met onder anderen dorpsraden. Daar proef ik enthousiasme om te blijven kijken naar structurele oplossingen. Uiteraard blijven we betrokken bij het toekomstbestendig houden van De Zwarte Dennen. De gemeenschap van Staphorst is bovengemiddeld ondernemend. We kijken uit naar passende initiatieven vanuit bijvoorbeeld ondernemers of andere organisaties", aldus wethouder Herriët Brinkman.

Hoge kosten

De jaarlijkse kosten van het beheer en onderhoud van de Zwarte Dennen bedragen 60.000 euro. Daar staan nauwelijks inkomsten tegenover. De kosten worden besteed aan de waterkwaliteit en zwemveiligheid van de plas; het schoonhouden en onderhouden van het hele terrein, inclusief de parkeerplaats, de toiletvoorziening, de kiosk en het 700 meter lange verharde familiepad; het schoonhouden en egaliseren van de strandjes, het schoonhouden en maaien van de ligweides, het verwijderen van (water)vogelpoep; het legen van de prullenbakken, en toezicht en handhaving van het verbod op honden en paarden.

Toegankelijkheid

De boswachterij Staphorst (940 hectare) blijft toegankelijk om te wandelen en te fietsen. Die recreatieve mogelijkheden blijven zoals ze nu zijn. Alleen de Zwarte Dennen (20 hectare) gaat dicht als er geen financiering wordt gevonden. Het zal ook fysiek worden afgesloten of ontoegankelijk worden gemaakt. Dat is nodig om ervoor te zorgen dat bezoekers niet het terrein op kunnen.

Meest gestelde vragen

Is er geld om nog twee seizoenen open te blijven? Tot 2028?

Nee, eigenlijk niet. Met kunst- en vliegwerk en door te bezuinigen proberen we open te blijven.

Gaat Staatsbosbeheer al haar recreatiegebieden sluiten?

Het uitgangspunt is dat Staatsbosbeheer niet langer recreatiefaciliteiten kan aanhouden waarvoor externe financiering ontbreekt. Voor oplossingen zoeken we naar samenwerking met andere partijen.

Is het sluiten van de recreatieve functie van de Zwarte Dennen het gevolg van de uitbreiding van het munitiedepot in Staphorst?

Nee. De uitbreiding van het munitiedepot staat los van ons voornemen te stoppen met de recreatieve functie van het gebied.

De kosten zijn 60.000 euro per jaar. Wat zijn de inkomsten van het recreatiegebied De Zwarte Dennen?

We ontvangen jaarlijks een kleine bijdrage van de verhuur van de kiosk. Voor het beheer voor de zwemplas ontvangt Staatsbosbeheer 208,20 euro subsidie Natuur en Landschap (SNL) per jaar. (Beheertype N.04.02 zoete plas)

Tekst: Nico Arkes, boswachter Staatsbosbeheer Overijssel

Staatsbosbeheer

Op die grote stille heide

Het broedseizoen is weer voorbij. Dus mogen de vrijwilligers van de werkgroep Landschapsonderhoud weer aan het werk in de bossen en op de heide. In overleg met de Gemeente, met Staatsbosbeheer, met de Koppel of met het Overijssels Landschap verdelen onze coördinatoren Gerard Timmerman en Marinus Benning de verschillende taken die moeten worden uitgevoerd. Een omgewaaide boom weghalen, de bospaden begaanbaar houden, opslag van o. a. appelbes en volgelkers verwijderen zijn zoal taken die worden uitgevoerd.

Twee keer per week komen we bij elkaar om in een ongedwongen, gezellige en plezierige sfeer verschillende werkzaamheden aan te pakken. Geen dag is hetzelfde. Soms in de stralende zon, soms in de regen. De animo is groot. Momenteel zijn we druk in het Gemeentebos en genieten we van de heidegebieden rondom de Haarplas (Zwanenmeer). Gelukkig heeft deze heide de droogte van de laatste maanden nog redelijk overleefd. Het is onvoorstelbaar hoeveel opslag er van volgelkers, grove den en berk er in één jaar is opgekomen. Dus werk genoeg. Waarschijnlijk zijn we hier nog wel een paar weken aan het werk.

Tekst en foto: Hans Huisinga

Botanisch tekenen

Op 13 augustus 2026 hebben een aantal leden van de Wilde Planten Werkgroep een workshop Botanisch tekenen van één middag gevolgd.

Deze middag werd gedaan in de Bessentuin in Brucht en werd gehouden door Eline de Jonge, die ieder jaar een aantal weken in onze gemeente verblijft.

Er stond een blok oase met takjes blauwe bessen voor ons.

Na theorie kregen we een map tekenpapier, een tekenpotlood en vijf kleurpotloden. We gingen aan de slag. De meesten van ons hadden nooit eerder sinds onze jeugd getekend. En vooral niet botanisch tekenen.

Wat was het moeilijk maar zo fijn om te doen. En Eline vond iedereen goed bezig en gaf af en toe tips.

Na afloop legden we de tekeningen op tafel en kregen een compliment. Ieder van ons vond de tekening van André heel mooi.

Janny Leenheer

Inleveren kopij

U kunt te allen tijde kopij inleveren.
Het aantal woorden per artikel: 400 tot 800 woorden.
Graag foto's apart inleveren als JPG-bestand.
Mailadres: dehommel@ivnhardenberg.nl
De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden stukken in te korten of te wijzigen.

ivn natuur
educatie

Kwekerij en boomgaard Paleis Soestdijk

Zeven jaar geleden mocht IVN Eemland (Baarn, Bunschoten, Eemnes, Soest, Soesterberg) het beheer en onderhoud van de kwekerij en boomgaard van Paleis Soestdijk overnemen. Daarvoor was het jarenlang verwaarloosd. Er moesten heel veel braamstruiken worden verwijderd. Het terrein is grofweg 1 hectare groot. Wij hebben daar in mei een kijkje genomen. We werden ontvangen door beheerder Wim Kok, de broer van André!

Het terrein bestaat grofweg uit een boomgaard en een tuin, de kwekerij. IVN Eemland beschikt over een groep van wel twintig vrijwilligers die regelmatig in de tuin en boomgaard aan het werk zijn. Het beheer is gif- en kunstmestvrij, met

Informatiebord bij de ingang van het terrein

Informatiebord bij de doorgang naar de tuin

oog voor biodiversiteit en gericht op natuurbeleving en -educatie. Aandacht gaat o.m. naar het verbouwen van lokaal duurzaam voedsel en bloemen. Met respect voor de historie laat men zien dat je voedsel kunt produceren en tegelijkertijd de biodiversiteit kunt vergroten.

De tuin is het meest interessante deel. In het midden van de tuin staan wat gebouwen: een kas, een blokhut met gereedschap en het Appelhuis, een 100 jaar oud monument. In de kas toont Wim o.a. druiven en abrikozen. Er zijn twee

Janny en Wim in de kas

Uitleg bij een perk voor het Appelhuis

kruidentuinen waarvan één medicinaal, een moestuin, plukbloementuin, notentuin, bessentuinen en wilde bloementuinen. Om één van de bessentuinen is een enorme haag van gemengd meidoorn en veldesdoorn.

Snoeiafval wordt opgeslagen in enkele takkenrillen. Die bieden schuilmogelijkheden voor kleine zoogdieren, vogels, allerlei insecten en bijvoorbeeld de ringslang. Tegen een van de rillen zien we een Japanse wijnbes groeien. De meeste planten in de tuin zijn inheems.

Drie jaar geleden kwam er een stuk tuin bij. In dat nieuwe deel zijn o.m. een moestuin en een medicinale-kruidentuin te vinden. In de moestuin zien we een bed met eetbare bloemen. We zien ook enkele manden, die om en om lagen van aarde en van aardappels bevatten. Het betreft een experiment van twee vrijwilligsters van de moestuin, waar Wim niet meer over weet te vertellen. We komen tafels met kweekplanten voor het smaakmuseum van "Jasper en Jeroen" tegen. Verder een plantencombinatie die "drie gezusters" wordt genoemd: 1. maïs (klimsteun), 2. klimmende augurken of bonen (voor stikstofverbindingen) en 3. courgette of pompoen (bodembedekker). Deze elkaar ondersteunende combinatie wordt in Afrika en Zuid-Amerika al heel lang toegepast.

In de kwekerij zijn diverse walnotenbomen te vinden waaronder een heel grote. (Ook in de boomgaard zijn twee grote

Takkenrillen voor afvalhout

Ook aandacht voor de vogels

Moestuïen

Medicinale-kruidentuïen

te vinden.) Een van de jonge walnotenbomen is omringd door een els, een berk en een wilg. Dit zijn pioniersbomen die snel wortelen en het voedsel in de grond omhooghalen waar de walnotenboom van profiteert. De els is een stikstofbinder. Het blijkt dat deze walnotenboom (zonder bemesting) daardoor veel sneller groeit dan bemeste soortgenoten! Later kunnen de pioniersbomen worden gekapt.

Er bestaat op de kwekerij/boomgaard nog een *bomenhub*. Deze hoort bij het landelijke project 'Meer bomen nu'. (Zie www.meerbomen.nu.) Dit project loopt van oktober/november tot in maart. Door vrijwilligers worden er in de natuur jonge boompjes en struikjes geoogst, daar waar er erg veel zijn of waar ze geen kans maken, en opgeslagen (ingekuïld) in bomenhubs van waaruit ze gratis worden uitgegeven aan mensen met grond (particulieren, boeren, landgoederen e.d.). We zien nog een bijenburcht en een "achtertuintje voor de biodiversiteit". Tenslotte komen we tot rust op een bankje onder de grote walnotenboom.

Meer informatie is te vinden op de website van IVN Eemland: www.ivn.nl/afdeling/eemland/kwekerij-boomgaard. Iedereen kan de kwekerij-boomgaard bezoeken op de open dagen. Men kan er voor kleine prijzen ook plantjes en plukbloemen kopen en soms fruit. Alles wat verdiend wordt gaat terug naar de kwekerij.

Aardappelmand

Kweekplateaus voor het smaakmuseum

Engelwortel

Peterselievlier

Walnoot met pioniersbomen

Bijenburcht

Janny en Wim onder de walnotenboom

Tekst: Janny Leenheer en André Kok
Foto's: André Kok

Speldje gevonden

Hans Huisinga van de werkgroep Landschapsonderhoud heeft bij De Koppel dit "speldje" met twee magneetjes gevonden. Wie denkt de eigenaar te zijn kan zich melden bij het bestuur of bij de redactie.

Welkom

Onze nieuwe IVN-leden:

Alice van Lenteren, Hardenberg
Ina Muis, Hardenberg
Joke Telman, Hardenberg
Jet Sportel-Borneman, Hardenberg
Natascha Jordens, Hardenberg

Oude Hommels

Gooi De Hommels die je gelezen hebt niet weg maar breng die naar De Koppel. Die worden klaargelegd om meegenomen te worden door geïnteresseerden.

ivn natuur
educatie

De strijd tegen de Aziatische hoornaar

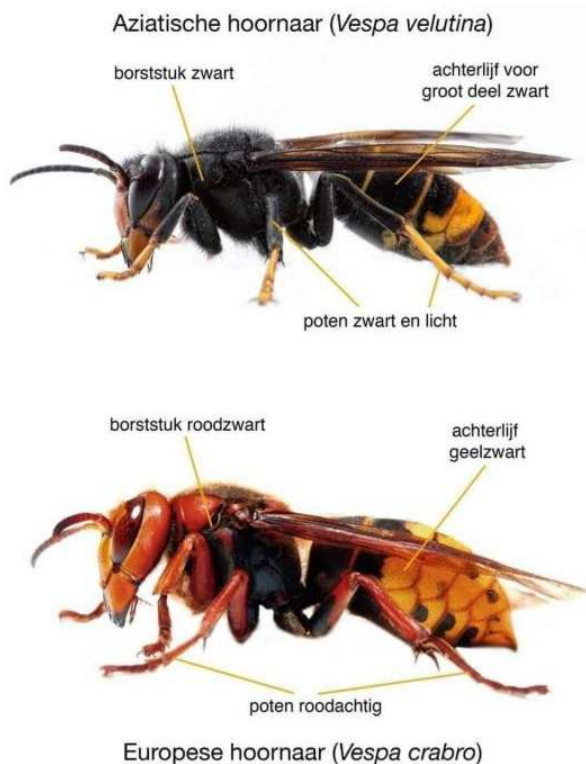
De geelpoothoornaar (*Vespa velutina*), ook bekend onder de naam Aziatische hoornaar, is een invasieve exoot die sinds enkele jaren in heel Nederland wordt aangetroffen.

De aandacht

De Aziatische hoornaar komt van nature voor in Zuidoost-Azië. Hij kwam in 2004 naar Frankrijk, vermoedelijk in een lading Chinees aardewerk, en vestigde zich later in het Verenigd Koninkrijk en in Italië, België en Nederland. In 2017 werd op waarneming.nl voor het eerst melding gemaakt van een Aziatische hoornaar, ontdekt in Zeeland. Sindsdien heeft de soort zich snel over Nederland verspreid. Sinds 2016 staat deze soort op de lijst van invasieve exoten die zorgwekkend zijn voor de Europese Unie.

De hoornaar is schadelijk voor honingbijen, hommelseorten en andere bestuivende insecten die ze in de vlucht vangen. Vooral bijenhouders en fruittelers houden zich bezig met de bestrijding van de Aziatische hoornaar.

Uiterlijke kenmerken

Afbeelding: Schutterstock

De Aziatische hoornaar is te herkennen aan:

- Zwart borststuk
- Geel uiteinde aan de poten
- Achterlijf met 2 smalle en 1 brede oranje band
- Zwarte antennes

De koninginnen kunnen tot 30 millimeter lang worden, de werksters tot 25 mm en de mannetjes (darren) iets groter. De Aziatische hoornaar blijft hiermee iets kleiner dan de Europese hoornaar.

De Aziatische hoornaar is te onderscheiden van de Europese hoornaar door de gele uiteinden van de poten van de eerstgenoemde. Het borststuk van de Aziatische hoornaar

Foto's: Nederlandse Bijenhoudersvereniging

is niet bruin maar zwart. De Aziatische hoornaar lijkt ook op de Stadsreus (zweefvlieg) en de Limonadewesp.

De Europese hoornaar is een inheemse niet schadelijke soort die niet bestreden dient te worden. Ook andere wespen hebben hier gewoon hun plek in de biodiversiteit en hebben onze bescherming nodig.

Voedsel

Aziatische hoornaars zijn roofzuchtige insecten die voornamelijk leven van andere insecten, zoals bijen, wespen, vlinders, en andere kleine insecten. Ze zijn bekend als actieve jagers en kunnen grote hoeveelheden prooien vangen om hun kolonie te voeden, vooral tijdens het broedseizoen als ze veel eiwit nodig hebben. Daarbuiten eten ze zelf vaak nectar van bloemen.

Elk nest consumeert jaarlijks circa 11 kg aan insecten, waarvan circa 35% honingbijen. Een bijenkast is daarbij als een supermarkt. Behalve dat bijen gedood worden, worden de volken ook uit angst verlamd en durven ze, als er een aantal hoornaars voor de kast zitten, niet meer uit te vliegen wat uiteindelijk ook tot de dood van het volk kan leiden. Dat is een reden waarom imkers zich zo inzetten tegen de komst van de Aziatische hoornaar. Zij worden als eersten met dit insect geconfronteerd.

Nesten en voortplanting

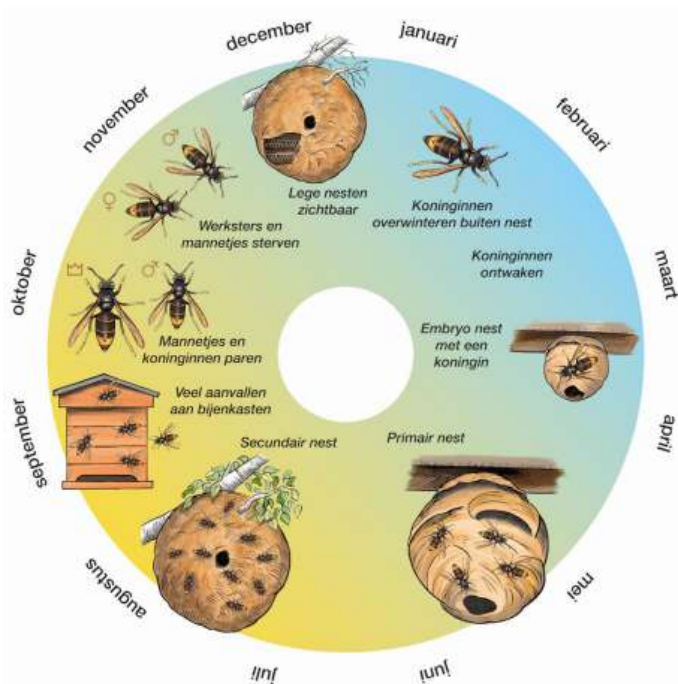
Het voortplantingsproces van hoornaars begint met de koningin die na de winter ontwaakt. Ze begint een nieuw nest te bouwen en legt eitjes. Deze eitjes komen uit als larven, worden verzorgd door de koningin, verpoppen zich, en worden volwassen werksters. Deze werksters nemen dan de taken van de koningin over, terwijl zij zich voornamelijk richt op het leggen van eieren. De kolonie groeit gedurende het seizoen en produceert nieuwe koninginnen en mannetjes, waarna de kolonie uiteenvalt. De bevruchte koninginnen overwinteren om in het volgende voorjaar een nieuwe kolonie te stichten.

De jonge koninginnen starten eerst een nestje op een beschutte plaats, vaak in een holle boom, onder een dakrand of in een vogelnestkast. In het beginstadium is dat een *embryonaal nest* waar de koningin druk aan het bouwen is, eitjes legt, de larven verzorgt maar ook nog zelf het voer moet halen. De eerste circa twintig werksters die uit het ei komen, breiden het nest uit tot een *primaire nest* met werksters, die dan ook het werk doen en waar de koningin zich meer kan toelagen op het leggen van de eitjes. Dit nest kan uitgroeien tot de afmetingen van een volleybal.

Primaire nest (foto: Wespenstichting) Secundaire nest

In juli wordt dan het primaire nest verlaten en het grotere, secundaire nest gebouwd, meestal hoog in een boom. Dit worden dan uiteindelijk de heel grote nesten tot 80 cm, waar ook de nieuwe koninginnen uitgebroed worden. Dit nest kan duizend of meer hoornaars bevatten. In de overgangsfase zijn er dus twee locaties: het primaire en het secundaire nest. De koningin kan nog een tijdje pendelen tussen beide nesten.

Jaarcyclus (Afbeelding: © Vespawatch)

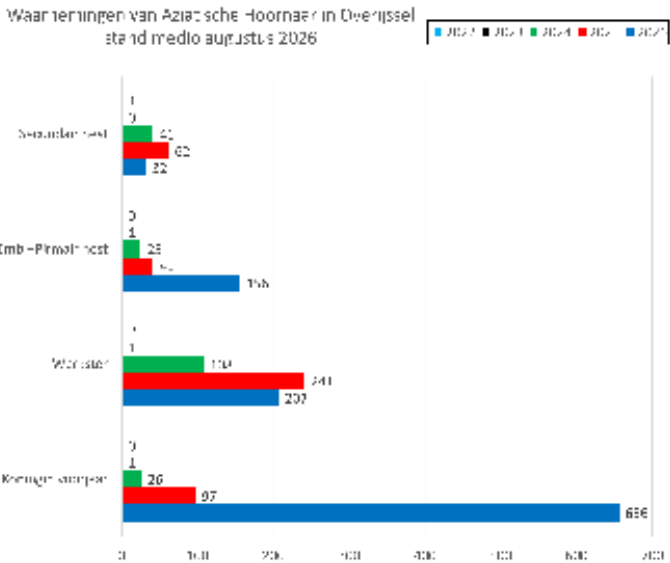
Groei van de populatie

Onderstaand diagram laat waarnemingen zien van de Aziatische hoornaar en van nesten in de afgelopen vijf jaar in de provincie Overijssel. (Een waarneming houdt in het algemeen ook vangst en vernietiging of verwijdering in.) Te zien is dat in 2024 de Aziatische hoornaar een opmars begon.

Volgens [waarneming.nl](https://www.waarneming.nl) waren er landelijk in 2023 599, in 2024 2204 en in 2025 10101 nesten. Jaarlijks lijkt dat met een factor 4 à 5 toe te nemen.

Voor 2026 wordt verwacht:

	Nederland	Overijssel	Hardenberg
Koninginnen gevangen in het voorjaar		656	43
Nesten verwijderd	> 49000	> 200	ca. 30

Gegevens volgens [waarneming.nl](https://www.waarneming.nl)

Een vuistregel voor jaarlijkse uitbreiding is als volgt:

- Elk nest dat voor het eind van de herfst niet is verwijderd levert 500 - 700 koninginnen, die gaan overwinteren;
- 10% van deze koninginnen overleeft de winter: 50-70 koninginnen;
- 10% slaagt erin een nest te bouwen: 5-7 nesten.

Als we niks doen geeft elk nest in het volgende jaar 5 nieuwe nesten, het jaar daarop dus 25, vervolgens 125, 625, etc. dus na 5 jaar 3125 (aangenomen dat de voedselbronnen e.d. onbeperkt zouden zijn). Overigens levert volgens gereconnomeerde Britse literatuur een nest gemiddeld 320 koninginnen op. De cijfers zijn niet hard, maar wel duizelingwekkend hoog. Met bestrijding kunnen we de AH niet uitroeien, maar wel voorkomen dat ze zich ongebreideld kunnen uitbreiden.

De Aziatische Hoornaar is een mooi insect en op zich niet gevaarlijk, het is geen monsterwesp of killer wesp, zolang er niet te veel zijn. Ze zijn ook vrij rustig en laten zich makkelijk vangen op bijv. een lokpot (zie verderop). Ze worden wel heel agressief als het nest bedreigd wordt. Zeker bij primaire nesten kan dat makkelijk gebeuren omdat die vrij laag gebouwd worden, op beschutte plekken, onder carports, in schuurtjes maar ook in heggen of braamstruiken. En vaak in bebouwd gebied. Als zo'n nest gestoord wordt, kunnen ze wel 50 of 100 steken uitdelen in 90 seconden.

Bestrijding

De bestrijding vindt plaats in drie fasen:

- Van maart t/m mei: *Selectieve vallen* om de koninginnen te vangen, zodat die geen nesten kunnen beginnen;
- Van juni t/m september: *Lok- of wiekpotten* om de werksters naar het nest te volgen: merken, vliegrichting bepalen, zenderen;
- Oktober - november: *Selectieve vallen* om de jonge uitzwerende koninginnen te vangen.

Selectieve vallen

Deze bestaan uit een potje met een doekje met wat lokstof en een deksel met een opening waar juist de Aziatische hoornaar door kan (en andere kleinere insecten) maar niet de Europese hoornaar. Doel is om koninginnen te vangen. De pot dient dagelijks (lieft 2 keer per dag) gecontroleerd te worden. Bij vangst dient men een foto te maken van de hoornaar en deze op [waarneming.nl](https://www.waarneming.nl), bijvoorbeeld met

Selectieve val

Lok- of wiekpot

Video vangen, merken en koppelen

Video zenderen en nest opsporen

Obsidentify, maar liever (met foto) op [waarneming.nl /go/vespa-velutina/](http://waarneming.nl/go/vespa-velutina/) te melden. Dan kan de pot in de koelkast gezet worden zodat de insecten loom worden. Dan zijn de overige gevangen insecten gemakkelijk van de Aziatische hoornaar te scheiden en kunnen vrijgelaten worden. Daarna kan men de pot in de vriezer zetten om de hoornaar te doden.

Er bestaat enige weerstand tegen de selectieve val: er zou te veel bijvangst verloren gaan. Ga niet zelf wat knoeien, maar neem eerst contact op met deskundigen. Zie het eind van dit artikel. Het toepassen en onderhouden van selectieve vallen is niet ingewikkeld.

Lok- of wiekpotten

Het doel van de lokpotmethode is uiteindelijk nesten opsporen om die professioneel te (laten) verwijderen. Hierbij worden suikerhalende werksters gelokt, gemerkt en wordt de richting en vliegtijd bepaald. Gemiddeld doet een hoornaar er een minuut per 100 meter over om te vliegen vanaf de lokpot naar het nest en weer terug naar de lokpot. Om richting en vliegtijd van een individuele werkster te bepalen wordt deze met wat hulpmiddelen gevangen en met een bepaalde kleurstift van een gekleurde stip voorzien. Daarna wordt zij naar de lokpot (terug)gebracht om haar a.h.w. hieraan te koppelen. Zie bijvoorbeeld de youtubevideo www.youtube.com/watch?v=OE9dhZqqr-g (de linker QR-code hieronder). Online op vespawatch.nl worden tijden en richtingen ingevoerd en via gegevensopgave van meerdere lokpotten kan tamelijk nauwkeurig een nest gelokaliseerd worden.

Richting en vliegafstand op vespawatch.nl

Gezenderde hoornaar (Foto: www.robor-nature.eu)

Een stap verder is de methode waarbij een gevangen werkster wordt voorzien van een zender. Weer kan de vliegtijd en de richting bepaald worden (met een speciale ontvanger of m.b.v. een smartphone met de Vespa Finder-app) en ingevoerd worden op vespawatch.nl, maar vaak kan de hoornaar met de ontvanger gevolgd worden tot aan het nest. Zie bijvoorbeeld de youtubevideo www.youtube.com/watch?v=fcFUDW5uOW8 (de rechter QR-code). Het toepassen van lokpotten en het doen van vliegtijden en vliegrichtingen is tamelijk ingewikkeld. Men kan zich het beste aansluiten bij een lokaal zoekteam.

Tenslotte

Interessante websites:

Nederlandse Bijenhoudersvereniging:

<https://www.bijenhouders.nl/themas/aziatische-hoornaar>

Natuurpunt België:

<https://www.natuurpunt.be/soorten/insecten-ongewervelden/aziatische-hoornaar>

Artikel in De Toren:

<https://www.detoren.net/nieuws/hardenberg/110354/gevaar-voor-de-natuur>

Dit artikel is stot stand gekomen met dank aan de imkers: Gerard Timmerman, tel. 0523-261735 of 06 1330 4414; Gerard Markhorst, secretaris Imkervereniging Hardenberg e.o., tel. 06 2930 9475, Email: aziatischehoornaarhardenberg@pm.me;

Ron Varwijk, tel. 06 2927 4565.

Voel je er wat voor om te helpen bij de bestrijding van de Aziatische hoornaar, meld je dan bij één van deze heren!

Tekst: André Kok

Bron van afbeeldingen indien niet nader aangegeven: uit de presentatie van imker Leontine Uijthof (AH TaskForce Overijssel) op de informatiebijeenkomst op 28 maart dit jaar in Hardenberg

ivn natuur
educatie

Grote keizerlibel - vrouwtje dat eieren afzet aan drijvende planten op het einde van een middag in juli
Foto: André Kok

Nieuwe aanplant krijgt bescherming

Waarom er nieuwe bomen worden geplant

In de bossen van het Vechtdal worden opgevallende plekken opnieuw beplant met boomsoorten die beter bestand zijn tegen het klimaat van de toekomst. Denk aan linde, tamme kastanje, boomhazelaar, eik en haagbeuk. Deze soorten zorgen voor een gevarieerd en veerkrachtig bos dat ook op lange termijn gezond kan blijven.

Waarom bescherming nodig is

Jonge bomen zijn kwetsbaar. Reeën eten graag de knoppen van jonge scheuten, waardoor de groei wordt geremd. Daarnaast vegen de mannelijke reeën jaarlijks hun gewei schoon aan jonge stammetjes. Ook vegen zij daarlangs om hun geursporen af te zetten voor territoriumafbakening. Dat kan tot blijvende schade leiden. Zonder bescherming krijgen veel jonge bomen simpelweg niet de kans om uit te groeien tot volwassen bomen.

Reeën eten graag de knoppen, bladeren en jonge scheuten van bomen
(Foto: Albert Henckel)

Jong bos binnen een houten raster in het Springendal

Hoe we de jonge aanplant beschermen

Om de nieuwe bomen een goede start te geven, plaatsen wij, boswachters, tijdelijke rasters. Daarbij wordt bewust geëxperimenteerd met verschillende, duurzame vormen:

* Herbruikbare metalen rasters

Stevig, duurzaam en geschikt om meerdere keren in te zetten.

* Houten rasters die vanzelf vergaan

Gemaakt van onbehandeld hout. Het nieuwe hout zal spoedig verkleuren en zal dan minder zichtbaar zijn. Ze blijven lang genoeg staan om de bomen te laten doorgroeien en verdwijnen daarna vanzelf in de strooisel laag.

* Daarnaast krijgen **individuele boompjes** buiten de grote rasters een **eigen bescherming**. Ook hier testen we meerdere varianten, zoals één of twee houten latten of een houten koker met ronde openingen. Deze vormen voorkomen zowel vraat als veegschade. Die staan er tijdelijk en hebben één doel: het jonge bos de kans geven om sterk en gezond op te groeien.

Zo dragen we bij aan een duurzaam en toekomstbestendig Vechtdal

Vragen over de werkzaamheden?

Boswachter Nico Arkes

E-mail: n.arkes@staatsbosbeheer.nl

Staatsbosbeheer

Vergelijkbare maatregelen zijn getroffen in het Springendal. Zie:

www.staatsbosbeheer.nl/wat-we-doen/nieuws/2026/03/houten-rasters-springendal-beschermen-jonge-bomen
of gebruik de QR-code.

ivn natuur
educatie

Insectenwerkgroep

Er is de afgelopen maanden weer veel genachtvlinderd door de insectenwerkgroep in en rondom Hardenberg. Op onze vaste locatie in de Rheezermaten hebben we dit jaar alweer ca. 300 verschillende soorten nachtvlinders gezien. We begonnen in maart al gelijk met een mooie avond waarbij we de zeldzame lichtgrijze uil zagen. Een zuidelijke soort die na overwintering ook in het voorjaar vliegt. Zeker in het noordoosten zijn er maar enkele waarnemingen, dus dat maakte het nog extra bijzonder. In mei hadden we drie zeldzaamheden waaronder het espenblad. Die soort lijkt op een blaadje van een boom, maar is toch echt een nachtvlinder. De nachtvlinderavond in juni viel wat tegen, met maar ca. 60 soorten. Maar daar hadden we nog wel een zeldzame biezengrasmot, een soort die we nog niet eerder in het gebied hadden gezien. In juli ging de nachtvlinderavond niet door, maar in augustus maakten we dat helemaal goed. Vanaf half augustus is de vliegperiode van veel nachtvlinders voorbij, dus dan neemt het aantal per avond sterk af. Dus toen we half augustus gingen nachtvlinderen in de Rheezermaten was het afwachten of we nog net in de piek van het nachtvlinderseizoen zaten. En we hadden geluk, het weer werkte mee en er vlogen heel veel nachtvlindersoorten. Uiteindelijk zagen we maar liefst 182 verschillende nachtvlindersoorten in één nacht!! Zoveel hadden we pas 1 of 2 keer eerder in de Rheezermaten gezien op één avond/nacht. Met een diamantborsteltje, geelpalpmot en de zeer zeldzame koolzwam-mot hadden we ook nog eens bijzondere soorten.

Lichtgrijze uil

Espenblad

Geelpalpmot

Triangelbladroller

We hebben dit jaar ook drie keer genachtvlinderd bij De Koppel. Dat was mede in het kader van het 600-soortenjaar van de Koppeltuinen. Eind februari hebben we er al even gestaan om de nachtvlinders te zoeken die al vroeg in het jaar vliegen. Toen hadden we logischerwijs maar 4 verschillende soorten. Begin mei hebben we er een eerste keer met de volledige opstellingen gestaan. Toen hadden we bijna 50 soorten, waaronder de zeldzame triangelbladroller. Die soort komt maar op enkele plekken voor in Nederland. In juli is er weer genachtvlinderd en met ca. 50 soorten was het niet superdruk op het doek. Maar daarbij werd wel een schemamot gezien, een zeer zeldzame soort die pas 3 keer eerder in Overijssel gezien was. In augustus was er een openbare avond waar we met minimaal 25 mensen een mooie opkomst hadden. Het was helaas wel vrij fris, waardoor het geen storm liep met nachtvlinders. Gelukkig konden we de gasten nog wel de nodige leuke vlinders laten zien en ook genoeg uitleggen over het leven van nachtvlinders. Het smeer bracht niet veel

Oranje wortelboorder

Luipaardlichtmot

Prachtmot

Schaduwspikkelspanner

soorten op, maar op de opstellingen met ML-lampen en LepiLED's zaten nog wel de nodige vlinders. Uiteindelijk zagen we nog ca. 50 soorten nachtvlinders, dus zo slecht was het ook niet. Daartussen zaten met onder andere de oranje wortelboorders, hagedoornvlinder, prachtmot en goudvenstertje ook genoeg kleurrijke vlinders bij. We zagen met o.a. de zuidelijke stofuil, oranje kruidenmot en luipaardlichtmot ook de nodige trekvlinders. Die soorten trekken vanuit Zuid-Europa naar ons land om zich hier voort te planten. De volgende generatie vliegt dan weer terug naar het zuiden. Ook de vrij zeldzame leervlek-mot behoort tot de trekvlinders en die kwam ook even buurten. Ten slotte kwam de zeldzame kraagvleugelmot ook nog even op het laken.

Tekst: Jari Kampjes

Foto's: de bovenste vier: Jari Kampjes, de onderste vier: André Kok

Het bestuur

IVN HARDENBERG-GRAMSBERGEN

Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid

(ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 40062389)

Samenstelling bestuur

Voorzitter / dagelijks bestuur

Henk van Duuren

Secretariaat / dagelijksbestuur

Rob Kreft

Penningmeester / dagelijks bestuur

Wim van As

Ledenadministratie: André Kok

e-mail: ledenadministratie@ivnhardenberg.nl

Redactieadres De Hommel: Ereprijs 5A, 7772 NT Hardenberg

e-mail: dehommel@ivnhardenberg.nl

Afdelingssecretaris:

e-mail IVN afdeling: secretariaat@ivnhardenberg.nl

Website: www.ivn.nl/afdeling/hardenberg-gramsbergen

De werkgroepen

Voor informatie over de werkgroepen, neem contact op met het afdelingssecretariaat

Mail: secretariaat@ivnhardenberg.nl.

Werkgroep Excursies

Werkgroep Insecten

Werkgroep Landschapsonderhoud

Werkgroep Nestkasten

Werkgroep Paddenstoelen

Werkgroep Planten

Werkgroep Vogels

Werkgroep Zoogdieren

Contactpersoon Jeugd

Julian Overweg en Jari Kampjes

Marinus Benning en Gerard Timmerman

Evert Hekman

Marijke Hagg

Jari Kampjes en Julian Overweg

In samenwerking met De Koppel

Hout voor de open haard

HOUTPRIJZEN per 1 januari 2027

	Cat. A	Cat. B	Cat. A	Cat. B
	1 m ³	1 m ³	1½ m ³	1½ m ³
Derden	€ 85,00	€ 75,00	€ 130,00	€ 115,00
IVN-lid	€ 80,00	€ 70,00	€ 120,00	€ 105,00

Categorie A: Eik, Beuk, Amerikaanse Vogelkers, Acacia, Fruitboom.

Categorie B: Els, Populier, Es, Berk. Iep, etc.

Prijzen zijn afgerond op vijftallen

Bezorgen aan huis (gestort geleverd) per vracht:

Hardenberg € 12,50

Gramsbergen, Dedemsvaart € 17,50

Bel voor informatie en prijzen: Jaap Muilwijk, tel. 06 2954 4615

Afhaalpunt: "De Steenuil", Bosweg te Hardenberg

Zolang de voorraad strekt

Autobedrijf Gebr. Veurink
Rheezerweg 40a
7771 TG Hardenberg
0523-264456
www.autoveurink.nl

VRIELING

Dedemsvaart | Hardenberg | Zwolle
 0523 - 28 27 26 mail@vrieling.nl vrieling.nl

Kurk en Fineervloeren | Behang | Houten vloeren
 Kamerbreed Tapijt | Meubelstoffering | Laminaat
 Gordijnen en Raamdecoratie | Interieuradvies
 Karpetten | Vinyl en Marmoleum

voor de totale woonbeleving...

Gramsbergerweg 62 Hardenberg
 Tel: 0523 - 261 234
 www.woonwinkelramaker.nl
 info@woonwinkelramaker.nl

Bakkerij Slatman
 Bruchterweg 67 Hardenberg
 Anerbeensweg 34 Ane/Gramsbergen

Bakkerij Slatman
 ONZE PRODUCTEN ZIJN GEMAKEN NATUUR.
 NATUURLIJK GOED!
 Ane Brood - Koek - Specialiteitenbakkerij Slatman Hardenberg

Herbers
T W E E W I E L E R S
 MOLENPLEIN 4
 HARDENBERG
 TEL. (0523) 26 20 54

Weidebeekjuffer - *Calopteryx splendens*
Foto: André Kok

Iedere natuurliefhebber is welkom

Lid worden van IVN Hardenberg - Gramsbergen ?

De leden ontvangen 2 x per jaar ons afdelingsblad "De Hommel". Daarnaast ontvangen zij 4 x per jaar het blad "Mens en Natuur" van het landelijke IVN.

Leden kunnen gratis meedoen met onze excursies en verenigingsactiviteiten.

De contributietarieven per 1 januari 2027: voor leden € 28,50, voor huisgenoot-leden en jeugdleden € 7,00 per jaar. De contributie wordt geïnd door IVN Nederland.

Het lidmaatschap duurt minimaal één jaar. Het lidmaatschapsjaar loopt van de datum van inschrijving tot één jaar daaropvolgend. Het wordt steeds automatisch met een jaar verlengd.

U kunt het lidmaatschap tot een maand voor het lidmaatschap afloopt opzeggen. Dat kunt u doen bij het landelijk IVN t.a.v servicedesk, PB 20123, 1000 HC Amsterdam of bij André Kok, E-mail: ledenadministratie@ivnhardenberg.nl

Voor donateurs en adverteerders: ons IBAN bankrekeningnummer is: NL24 RABO 0384977006.